

**ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ
У КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ
ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО
ПРОСТОРУ**

**HIGHER EDUCATION OF UKRAINE
IN THE CONTEXT
OF INTEGRATION TO EUROPEAN
EDUCATIONAL SPACE**

УДК 37.013-053.5(082)
ББК 74.200я43
Т 43

Рекомендовано Науково-методичною радою Східно-Європейського Інституту Психології
(Україна - Франція). Протокол № 11 від 10 листопада 2018 року

Видання здійснене за сприяння Польської Академії Наук (Київське представництво),
Міжнародної Експертної Агенції "Консалтинг і Тренінг" та
Східно-Європейського Інституту Психології (Україна – Франція)

Редакційна колегія випуску:

Кремень В.Г., Савченко О.Я., Маноха І.П., Генрик Собчук (Польща), Ляшенко О.І., Коцур В.П.,
Вашуленко М.С., Бех І.Д., Виговська О.І., Петрочко Ж.В., Анджей Мірські (Польща),
Марія Гренвальд (Польща), Габрієле Сімончіні (Італія)

Відповідальний редактор випуску:

Маноха І.П., доктор психологічних наук, професор

Всеукраїнський науково-практичний журнал "Директор школи, ліцею, гімназії" – Спеціальний тематичний випуск "Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору". – № 6. – Кн. 2. – Том III (81). – К.: – Гнозис, 2018. – 548 с.

All Ukrainian Scientific-Practical Magazine "Principal of School Liceum Gymnasium" – Special Thematic Issue "Higher Education of Ukraine in the Context of Integration into the European Educational Space". – № 6. – Book 2. – Volume III (81). – К.: Gnosis, 2018. – 548 p.

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 20652 – 10472 ПР від 31.03.2014.

Збірник включено до Переліку наукових фахових видань України з педагогічних, психологічних та філософських наук Наказом МОН України від 06.11.2014 № 1279.

Збірник включено до міжнародних наукометричних баз: Google Scholar, Наукова періодика України (Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського).

У спеціальному випуску вміщені наукові статті фахівців з питань вищої освіти, присвячені актуальній проблемі входження України до європейського освітнього простору. Перспективи євроінтеграційних процесів у сфері вищої освіти, вимоги Болонського процесу та питання готовності України відповідати цим вимогам, моніторинг якості освіти, стандарти європейського освітнього простору та завдання, що стоять перед вищою освітою України сьогодні - ось далеко не повний спектр проблем та питань, до висвітлення та спроби розв'язання яких звертаються автори випуску. У центрі уваги також – питання управління якістю освіти, перспективи запровадження механізмів сучасного освітнього менеджменту, а також – умови й напрями оптимізації та розвитку вищої освіти України в сучасних умовах. Для фахівців-освітян, науковців, дослідників психолого-педагогічних та управлінських проблем розвитку освітньої справи в Україні та за її межами.

ISSN 2309-7744

- © Всеукраїнський центр ім. М. Пирогова, 2018 р.
- © Східно-Європейський Інститут Психології, 2018 р.
- © Міжнародна Експертна Агенція "Консалтинг і Тренінг", 2018 р.
- © Видавництво "Гнозис", 2018 р.

СПЕЦІАЛЬНИЙ ТЕМАТИЧНИЙ ВИПУСК
ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ
У КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ
ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО
ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

№ 6, Книга 2, Том III (81), 2018 р.

Тематичні рубрики випуску:

Болонський процес і перспективи розвитку
вищої освіти в Україні, Європі та світі

Управління якістю освіти:
стандартизація та інноваційність

Філософія та психологія освіти

Психолого-педагогічні та організаційні умови
запровадження європейських стандартів
вищої освіти в Україні

Новітні засоби навчання: проблеми
впровадження та стандартизації

Психологічні аспекти освітнього процесу

Соціально-психологічні аспекти освітньої
сфери і гуманітарних наук

ISSN 2309-7744

Передплатний індекс
23974

ДИРЕКТОР
ШКОЛИ
ЛИЦЕЮ
ГІМНАЗІЇ

МОН, ІАВН

Всеукраїнський
науково-практичний
журнал: рецензований

ISSN 2309-7744

Key title: Direktor shkoli, liceu, gimnazii.
Abbreviated key title: Dir.sk.liceu.gimm.

Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації
Серія КВ № 20652 – 10472 ПР
від 31.03.2014

Передплатний індекс
23974

НАУКОВЕ ФАХОВЕ ВИДАННЯ
З ПЕДАГОГІЧНИХ,
ПСИХОЛОГІЧНИХ І
ФІЛОСОФСЬКИХ НАУК

НАД НОМЕРОМ ПРАЦЮВАЛИ:

Головний і науковий редактор
Ольга ВИГОВСЬКА

Зміст та анотації англійською
Наталія КАШУБА
Коректура

Наталія ВАСИЛЕНКО

Ольга ВИГОВСЬКА

Бібліографічний редактор

Наталія ТАРАСОВА

Верстальник

Дмитро МИРОНЕНКО

Відповідальний редактор

Ольга ВИГОВСЬКА

© О. Виговська, ідея та концепція
© О. Виговський, дизайн та оформлення
© Всеукраїнський науково-практичний журнал
«Директор школи, лицю, гімназії», 2018
© Всеукраїнський центр ім. М. Пирогова

ОВСІЄНКО Л.М.,

доктор педагогічних наук, професор,
кафедра української мови,
Київський університет
імені Бориса Грінченка,
м. Київ, Україна

ЛІНГВОДИДАКТИЧНІ ЗАСАДИ НАВЧАННЯ ЛІНГВІСТИКИ ТЕКСТУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ НА КОМПЕТЕНТІСНІЙ ОСНОВІ

У пропонуваній статті розглядаються лінгводидактичні засади навчання лінгвістики тексту майбутніх учителів української мови і літератури на компетентісній основі. Автор констатує, що навчання лінгвістики тексту майбутніх учителів української мови і літератури вимагає врахування лінгводидактичних основ навчання, закономірностей, принципів, які забезпечують ґрунтовне засвоєння знань і формування фахових компетентностей, з-поміж яких ключовими є лінгвістична й методична. Специфічними (методичними) принципами навчання лінгвістики тексту визначено: принцип позитивної мотивації, структурно-семантичного підходу до вивчення лінгвістики тексту, інтегративності, інтерактивності, професійно-педагогічної спрямованості, продуктивності навчання та ін. До закономірностей навчання лінгвістики тексту в умовах ЗВО віднесено: постійну увагу до матерії мови, її звукової системи; розуміння семантики мовних одиниць; опанування норм літературної мови; оцінювання виражальних можливостей української мови; розвиток мовного чуття й дару слова; залежність мовленнєвих умінь і навичок від знань граматики і словникового складу мови; урахування мотивів і внутрішніх прагнень студента; залежність між взаємодією викладача і студентів та результатами навчання; збереження наступності освіти, починаючи від школи до закладу вищої освіти; моделювання майбутньої професійної діяльності студентів філологічних спеціальностей; залежність ефективності навчання від методично правильного планування самостійної роботи майбутніх учителів української мови і літератури.

Ключові слова: лінгводидактичні засади, лінгвістика тексту, компетентнісне навчання, майбутні учителі української мови і літератури.

В предлагаемой статье рассматриваются лингводидактические основы обучения лингвистики текста будущих учителей украинского языка и литературы на компетентностный основе. Автор констатирует, что обучение лингвистики текста будущих учителей украинского языка и литературы требует учета лингводидактических основ обучения, закономерностей, принципов, обеспечивающих основательное усвоение знаний и формирование профессиональных компетенций, среди которых ключевыми являются лингвистическая и методическая. Специфическими (методическими) принципами обучения лингвистики текста определены: принцип положительной мотивации, структурно-семантического подхода к изучению лингвистики текста, интегративности, интерактивности, профессионально-педагогической направленности, продуктивности обучения и др. Закономерностям обучения лингвистики текста в условиях ЗВО отнесены: постоянное внимание к материи языка, его звуковой системы; понимание семантики языковых единиц; освоения норм литературного языка; оценивания выразительных возможностей украинского языка; развитие языкового чутья и дара слова; зависимость речевых умений и навыков от знаний грамматики и словарного состава языка; учета мотивов и внутренних стремлений студента; зависимость между взаимодействием преподавателя и студентов и результатами обучения; сохранение преемственности образования, начиная от школы до учреждения высшего образования; моделирования будущей профессиональной деятельности студентов филологических специальностей; зависимость эффективности обучения от методически правильного планирования самостоятельной работы будущих учителей украинского языка и литературы.

Ключевые слова: лінгводидактичні засади, лінгвістика тексту, компетентностний навчання, майбутні учителі українського мови і літератури.

The article deals with the linguodidactic principles of teaching linguistics to the text of future teachers of the Ukrainian language and literature on a competent basis. The author states that the teaching

of linguistics of the text of future teachers of the Ukrainian language and literature requires consideration of the linguodidactic principles of education, the laws, principles that ensure a thorough knowledge acquisition and the formation of professional competences, among which the key is linguistic and methodological. The specific (methodological) principles of teaching linguistics of the text are defined: the principle of positive motivation, structural-semantic approach to the study of linguistics of text, integrability, interactivity, vocational and pedagogical orientation, productivity of education, etc. The regularities of the study of linguistics of the text in the context of ZVO include: constant attention to the language of speech, its sound system; understanding of semantics of linguistic units; mastering the norms of the literary language; assessment of the expressive capabilities of the Ukrainian language; the development of the linguistic sense and the gift of the word; the dependence of speech skills and skills on the knowledge of grammar and vocabulary of the language; taking into account the student's motives and internal aspirations; the relationship between teacher-student interaction and learning outcomes; preservation of continuity of education, from school to higher education institution; simulation of the future professional activity of students of philological specialties; dependence of teaching effectiveness on methodically correct planning of independent work of future teachers of the Ukrainian language and literature.

Key words: *linguodidactic principles, text linguistics, competence training, future teachers of the Ukrainian language and literature.*

Навчання лінгвістики тексту у педагогічних закладах вищої освіти на компетентнісній основі є ефективним засобом підготовки студентів до застосування знань у практичній діяльності. Студент оволодіває низкою ключових, загальногалузевих та предметних компетентностей, які визначають його успішну адаптацію в суспільстві. За умови реалізації цього підходу навчальна діяльність студента-філолога набуває дослідницького та практико-орієнтованого характеру. Основною метою вищої педагогічної освіти є підготовка кваліфікованого вчителя-словесника з високою соціальною та професійною мобільністю, конкурентоздатного на ринку праці, який добре орієнтується в суміжних галузях діяльності і готовий до саморозвитку упродовж життя.

Сучасна філологічна освіта спрямована на підготовку майбутнього вчителя-словесника, який володіє професійно-комунікативною компетентністю, сформованою на засадах когнітивної та комунікативної лінгвістики, психолінгвістики, лінгвістики тексту, культури мови.

Важливе місце в освітньому процесі відведено мовознавчим дисциплінам, спроектованим на лінгвістику тексту, що детермінує відповідні вимоги до вчителя-словесника й закладає основи його лінгвістичної й методичної компетентностей – уміння будувати висловлення з урахуванням особливостей професійної діяльності майбутнього фахівця.

Навчання мовознавчих дисциплін, у тому числі лінгвістики тексту здійснюється з урахуванням дидактичних принципів, закономірностей, положень, які зумовлюють доцільний вибір форм, методів, прийомів, засобів та інноваційних технологій задля формування компетентного фахівця.

Аналіз наукової та навчально-методичної літератури дав змогу констатувати, що стосовно лінгвістичної роботи з текстом накопичено чималий досвід. Однак щодо методики роботи над засвоєнням лінгвістики тексту студентами-філологами цей аспект досліджений недостатньо. Потребує поглибленого розгляду, зокрема, питання теоретико-методичних основ засвоєння лінгвістики тексту студентами філологічних спеціальностей вищих педагогічних освітніх закладів.

Лінгвістика тексту «охоплює вивчення структур мовних одиниць, їх членування, способи творення зв'язного тексту, частотність уживання одиниць мови в тих чи інших типах тексту, змістову й структурну повноту тексту, мовні норми в різних функціональних стилях, типи мовлення, особливості писемної й усної форм реалізації мови тощо» [4, с. 6]. Предметом розгляду лінгвістики тексту є зв'язний текст як мовна та мовленнєва одиниця особливого рівня, що втілює у собі надбання думки, силу духу, свідомість мовця. Текст є унікальною і складною словесною цілісністю, у якій зосереджено процес і результати пізнання дійсності, він є основним засобом педагогічного дискурсу.

Лінгвістика тексту в єдності з риторикою, стилістикою, культурою мовлення та іншими фаховими дисциплінами покликана сформувати в студентів уміння й навички точно, доречно, логічно, виразно висловлювати свої думки, дотримуватися правил побудови висловлення, переконувати слухача в правильності своїх міркувань, сприяти удосконаленню пізнавальних і креативних умінь студентів.

Практика свідчить, що підготовка вчителя-словесника неможлива без засвоєння теоретичних основ лінгвістики тексту, знань про інформаційну організацію тексту, його структуру, форми текстового спілкування й текстових одиниць, типології текстів, їх структури та категорійної організації, вироблення у студентів умінь оперувати знаннями у процесі вирішення професійних завдань. Важливо навчити студентів перетворювати лінгвістичну теорію в інструмент своєї педагогічної дії, тобто осмислювати практику, бачити прикладні можливості теоретичних знань стосовно конкретних ситуацій. Важливим механізмом формування відповідних умінь майбутнього вчителя є

взаємозв'язок теорії і практики мовленнєвої діяльності. Вона передбачає розвиток теорії на основі вивчення широкої і творчої практичної діяльності досвідчених педагогів, що володіють методикою майстерності слова в навчально-виховній діяльності, і постійне вдосконалення мовленнєвих умінь на основі ґрунтовного пізнання науки про текст, специфіку його впливу на слухачів і читачів тощо.

Здійснювати теоретичну підготовку майбутнього фахівця можна тільки за умови створення динамічної системи навчання із циклу лінгвістичних дисциплін, а також під час вивчення дисциплін психолого-педагогічного циклу. Формуючи знання і вміння аналізувати тексти різної жанрово-стильової належності, необхідно передбачати можливості усунення психологічного бар'єру в студента, поступово залучаючи його до активної діяльності.

Розглядаючи текст як окрему структуру в діалогічному ланцюгу, можна простежити, що його істинна сутність завжди розвивається на межі двох свідомостей, двох суб'єктів. З огляду на це, аналізуючи текст, доцільно, на нашу думку, виокремлювати мовні засоби, що здійснюють взаємозв'язок різних квінтесенцій, виявляти діалогічну взаємодію як між текстами, так і в середині тексту. Автор тексту, бажаючи повідомити нову інформацію уявному читачеві, не може не відштовхуватися від старих текстів, не відповісти на їхні запитання. Автор наукової статті, наприклад, неминуче використовує у своєму викладі мовні засоби для відсилання співбесідника до попередніх текстів, такі, як *загальновідомо; прийнято вважати, що; незаперечним є твердження про те, що; доведено, що* тощо. Використовуючи ці засоби, автор не лише вступає в діалог із потенційним читачем своєї статті, монографії, посібника, підручника, а й одночасно встановлює діалогічні відношення з попередніми текстами, нібито відповідаючи на них.

Закономірностями навчання й засвоєння лінгвістики тексту дослідники вважають об'єктивну залежність результатів засвоєння мовлення від ступеня розвиненості мовленнєвотворчої системи людини [14, с. 159]; взаємозв'язок між лінгвістичною теорією і мовленнєвою практикою, залежність результатів навчання й засвоєння мови від потенціалу мовленнєвого середовища, створеного у процесі навчання і повсякденному житті. М. Пентилюк закономірностями визначає: постійну увагу до матерії мови, її звукової системи; розуміння семантики мовних одиниць; здатність засвоювати норму літературної мови; оцінку виражальних можливостей української мови; розвиток мовного чуття й дару слова; випереджальний розвиток усного мовлення; залежність мовленнєвих умінь і навичок від знань граматики і словникового складу мови [15].

Навчання студентів-філологів лінгвістики тексту, як і української мови загалом, є неперервним і системним процесом, який починається з першого курсу і продовжується упродовж усіх років навчання у виші, відповідно до

півних закономірностей. На нашу думку, запропоновані М. Пентилюк закономірності навчання української мови можна спроектувати на процес засвоєння лінгвістики тексту студентами філологічних спеціальностей. Так, постійна увага до матерії мови (фонем і просодем) та її звукової системи в процесі вивчення усіх дисциплін лінгвістичного спрямування сприяє формуванню мовленнєвої компетентності студентів. Удосконалення вимовних навичок майбутніх учителів української мови і літератури має здійснюватися на основі зв'язного тексту з урахуванням особливостей фонетики, засобів милозвучності та евфонічних засобів української мови [13].

Необхідною закономірністю навчання лінгвістики тексту є розуміння семантики мовних одиниць. Майбутні вчителі-словесники мають навчитися розуміти слово, співвідносити його з явищами дійсності, уміти визначати його функційні ознаки, сприймати та вводити в контекст.

Сучасний етап розвитку лінгводидактики вищої школи в контексті навчання лінгвістики тексту майбутніх учителів української мови і літератури потребує значно ширшого тлумачення принципів навчання. Вважаємо, що теоретичне розуміння сутності поняття «принцип» полягає у визнанні за ним ролі методологічного орієнтира, який потребує окреслення в організації навчально-пізнавальної діяльності майбутніх учителів української мови і літератури. Принципи навчання виконують гносеологічну функцію, є результатом пошукової діяльності; у прикладній діяльності виконують перетворювальну функцію, є вихідною позицією діяльності для побудови освітнього процесу, методичної системи, самостійної роботи і водночас є вираженням педагогічної концепції, у межах якої відбувається конструювання процесу формування ключових (базових), загальнопрофесійних та специфічних компетентностей майбутніх фахівців. Крім того, принципи є вихідними положеннями, що відображають закономірності організації освітнього процесу в ЗВО.

Обґрунтування й класифікацію принципів навчання висвітлено в працях вітчизняних і зарубіжних філософів (В. Андрущенко, І. Зязюн, В. Кремень, В. Огнев'юк та ін.); психологів (Л. Виготський, П. Гальперін, В. Давидов, М. Жинкін та ін.); педагогів (А. Алексюк, Ю. Бабанський, В. Галузинський, М. Євтух, І. Підласий, О. Савченко та ін.); лінгводидактів (З. Бакум, М. Вашуленко, Н. Голуб, О. Горошкіна, Т. Донченко, С. Караман, О. Копусь, Л. Мамчур, В. Мельничайко, С. Омельчук, М. Пентилюк, К. Плиско, Т. Симоненко, І. Хом'як, С. Чавдаров та ін.).

Дослідники проблеми принципів навчання зазначають, що в науковому полі психології функціонують принципи, виокремлені й обґрунтовані за критеріями, що стосуються розвитку особистості:

- урахування вікових та індивідуальних особливостей учасників взаємодії;

- забезпечення гармонії психічного, духовного, соціального і фізичного розвитку особистості [2];
- саморозвитку особистості, самостійного засвоєння знань та урахування власного досвіду [5];
- зорієнтованості на встановлення суб'єкт-суб'єктних відносин [9];
- формування мотиваційної сфери особистості [10];
- урахування специфічних психологічних факторів навчально-професійної групи [6];
- виявлення ознак активності на рівні окремих психічних процесів особистості (пізнавальних, емоційно-вольових, самосвідомості та ін.) [7];
- рефлексивної регуляції (володіння прийомами управління діяльністю, самоконтролю, саморегуляції та ін.) [8].

Означені принципи можуть слугувати методичними орієнтирами в процесі навчання лінгвістики тексту майбутніх учителів української мови і літератури, оскільки спрямовані на розвиток мотивації особистості, що є запорукою ефективності навчання; ураховують психологічні чинники особистості студента, його інтелектуальний потенціал, готовність до саморозвитку й самореалізації.

У дидактиці вищої школи класифікацію принципів навчання представлено ґрунтовно й багатовекторно. Дослідники (А. Алексюк, Ю. Бабанський, В. Безрукова, О. Малихін) визначили, зокрема, такі принципи: спрямованості процесу навчання у вищому закладі освіти на всебічний, гармонійний розвиток особистості студента; єдності навчання, освіти й виховання; поєднання індивідуального й колективного; єдності конкретного й абстрактного; науковості; систематичності; зв'язку теорії з практикою; міцності знань; доступності [1]; єдності дослідницької і навчальної діяльності; забезпечення творчої активності й самостійності студентів в освітньому процесі; єдності теоретичної і практичної підготовки; глибокого знання внутрішнього світу студентів; урахування вікових та індивідуальних особливостей студентів [3]; зорієнтованості вищої школи на розвиток особистості майбутнього спеціаліста; забезпечення неперервності освіти; забезпечення навчального процесу традиційними й електронними засобами навчання; відповідності змісту вищої освіти сучасним та прогнозованим тенденціям розвитку науки і виробництва; відповідності результатів підготовки спеціалістів вимогам конкретної сфери професійної діяльності, забезпечення їхньої конкурентоздатності (В. Безрукова); позитивної мотивації; гуманізації та гуманітаризації; народності й етнопедagogіки; культуровідповідності [11].

Сучасні лінгводидакти (З. Бакум, Є. Голобородько, Н. Голуб, О. Горошкіна, Т. Донченко, І. Дроздова, С. Караман, О. Копусь, О. Кучерук, Л. Мамчур, Г. Михайловська, С. Омельчук, М. Пентилюк, Т. Симоненко, І. Хом'як та ін.) з'я-

сували, що в теоретичному обґрунтуванні принципів навчання домінують два напрями: *перший* спирається на *загальнодидактичні принципи*, спільні для всіх дисциплін навчального плану освітньо-кваліфікаційних рівнів: «бакалавр», «магістр», що пов'язані насамперед із психологічними основами навчання й зумовлюють активізацію інтелектуальної роботи бакалаврів та магістрантів, реалізацію багатоступеневого зростання майбутнього фахівця через побудову об'єктивно необхідних етапів його навчально-пізнавальної діяльності; *другий* ґрунтується на *специфічних (методичних) принципах* навчання, притаманних вивченню окремих дисциплін, зокрема української мови та методики її навчання, методики навчання мовознавчих дисциплін у ЗВО, лінгвістики тексту, закономірностей та особливостей засвоєння лінгвістичної теорії, механізмів формування мовної, мовленнєвої, комунікативної, лінгвістичної, дискурсної, методичної компетентностей майбутніх фахівців освітньої галузі. Сучасні лінгводидакти розглядають принципи навчання як засоби для досягнення мети, основу для проектування освітнього процесу, самостійної, наукової роботи, як певні рекомендації, що спрямовують педагогічну діяльність, самостійну роботу й освітній процес загалом для досягнення педагогічних цілей; розв'язання завдань з урахуванням закономірностей й умов, у яких здійснюється освітній процес у ЗВО.

Загальнодидактичні принципи навчання доповнено новими, які виникли внаслідок переорієнтування освіти на відродження духовності народу й на особистість студента, зокрема:

- гуманізація, гуманітаризація та інтеграція;
- єдність національного та загальнолюдського;
- розвивальний характер навчання;
- співтворчість;
- співробітництво;
- індивідуалізація та диференціація;
- оптимізація, відкритість і динамічність системи.

До специфічних (методичних) принципів навчання лінгвістики тексту майбутніх учителів української мови і літератури відносимо такі:

- **принцип позитивної мотивації**, що передбачає формування в студентів стійкої мотивації до подальшої професійної діяльності; стимулювання внутрішніх мотивів учіння; інтересів, прагнення до пізнання, захопленості процесом і результатами навчання.
- **науковості**, який вимагає, щоб зміст самостійної роботи з української мови і методики її навчання забезпечував розкриття наукових явищ і фактів у взаємозв'язках і взаємовідношеннях, поглиблював знання студентів об'єктивними науковими фактами, поняттями, законами, теоріями всіх основних розділів мовознавчої та лінгводидактичної наук;

- **структурно-семантичного підходу до вивчення лінгвістики тексту**, що забезпечує виявлення найбільш загальних механізмів текстотворення, пов'язаних на взаємодії внутрішньої й зовнішньої форм тексту; визначення структури, головних ознак та критеріїв тексту, засобів зв'язку в тексті;
- **інтегративності**, що передбачає введення інтегрованого компонента до змісту навчально-методичних комплексів з циклу філософських, лінгвістичних, психолого-педагогічних та лінгводидактичних дисциплін задля ущільнення навчальної інформації й виокремлення стрижневих понять, які є домінантними у різних галузях знань, а також інтеграції навчально-пізнавальної діяльності у процесі засвоєння лінгвістики тексту;
- **варіативності змісту навчання та науково-методичного супроводу**, що зумовлює вибір варіанта змістового компонента роботи з навчальних мовознавчих дисциплін з урахуванням конкретних умов перебігу освітнього процесу, засобів отримання інформації, а відтак і варіантів стратегій опанування пропонованого змісту; забезпечує реалізацію індивідуальної освітньої траєкторії, вільне просування особистості в освітньому просторі з урахуванням персональних запитів майбутніх учителів української мови і літератури та соціально-економічних умов функціонування освіти;
- **інтерактивності навчання**, що передбачає постійну активну взаємодію всіх учасників освітнього процесу, які є рівноправними, рівнозначними суб'єктами освітньої діяльності;
- **гуманізації**, що забезпечує залучення людського чинника в процес професійного, культуротворчого, особистісного розвитку майбутніх учителів української мови і літератури, сприяє створенню позитивних умов для самореалізації їх як активних членів суспільства, здатних до свідомого осмислення та оцінювання власного досвіду й особистісних якостей (самонавчання, самоосвіта, самоорганізація, співнавчання, взаємонавчання);
- **співробітництва**, що визначає особистісно орієнтоване спілкування в процесі навчання, збагачення змісту навчання матеріалами, що мають емоційний вплив на читача, залучення майбутніх учителів української мови і літератури до самоаналізу, самооцінювання власної діяльності, формування вміння здійснювати педагогічну рефлексію;
- **багатоваріантності та гнучкості форм системи вищої освіти**, що передбачає застосування різних механізмів підвищення професійної майстерності, періодичний перегляд і вдосконалення змісту вивчуваної дисципліни відповідно до викликів та когнітивних потреб майбут-

ніх учителів української мови і літератури;

- **професійно-педагогічної спрямованості**, який реалізується з урахуванням прогнозування проміжних і кінцевих цілей навчання, визначення його змісту, добору адекватних змісту форм, методів та засобів навчання. Цей принцип передбачає орієнтування на широку ерудицію та спеціалізацію, систематичне занурення в лінгвістичний та методичний контексти через виконання завдань проблемного, дослідницького та творчого характеру;
- **фундаментальності освіти та її професійної спрямованості** передбачає якісну підготовку вчителя української мови і літератури через залучення до змісту мовознавчих дисциплін на кожному з етапів оптимального обсягу фундаментальних наукових здобутків, що сприяє формуванню в майбутнього фахівця системного мислення, цілісної наукової картини світу, мовної картини світу, широкого діапазону фахового світогляду;
- **продуктивності навчання**, який забезпечує особистісне зростання майбутнього фахівця за рахунок включення його в систему самоконтролю через виконання різнорівневих завдань з мовознавчих та лінгводидактичних дисциплін, регламентує оптимальні витрати часу для виконання студентами різних видів вправ і завдань;
- **вибору індивідуальної освітньої траєкторії**, що забезпечує для кожного суб'єкта комфортні умови для виконання системи вправ і завдань з урахуванням його когнітивних запитів, особистісних рис і рівня навчальних досягнень [14];
- **професійної мобільності**, який передбачає формування у майбутніх учителів української мови і літератури здатності інтенсивно опановувати традиційні та інноваційні освітні технології, новітні дидактичні засоби тощо.

Аналіз спеціальної літератури дає змогу констатувати, що домінантною одиницею в навчанні мовознавчих дисциплін має бути текст з його стилістичними, жанровими, структурними особливостями. Тільки сприймаючи текст як єдність, що складається з певних елементів, між якими існують різноманітні смислові та структурні зв'язки і відношення, можна повністю усвідомити зміст і призначення будь-якого тексту, насамперед наукового, науково-навчального, що становить основу пізнавальної (когнітивної) діяльності студента. Разом із засвоєнням мовної системи, її структури, зв'язків та відношень між ними для майбутнього філолога необхідним стає оволодіння теорією тексту, практикою текстотворення, що потребує нових підходів до формування лінгвістичної та методичної компетентностей майбутніх учителів-словесників [14, с. 175].

Отже, навчання лінгвістики тексту майбутніх учителів української мови і літератури зумовлює врахування лінгводидактичних основ навчання, закономірностей, принципів, які забезпечують ґрунтовне засвоєння знань і формування фахових компетентностей, з-поміж яких ключовими є лінгвістична й методична. Специфічними (методичними) принципами навчання лінгвістики тексту визначено: принцип позитивної мотивації, структурно-семантичного підходу до вивчення лінгвістики тексту, інтегративності, інтерактивності, професійно-педагогічної спрямованості, продуктивності навчання та ін. До закономірностей навчання лінгвістики тексту в умовах ЗВО віднесено: постійну увагу до матерії мови, її звукової системи; розуміння семантики мовних одиниць; опанування норм літературної мови; оцінювання виражальних можливостей української мови; розвиток мовного чуття й дару слова; залежність мовленнєвих умінь і навичок від знань граматики і словникового складу мови; урахування мотивів і внутрішніх прагнень студента; залежність між взаємодією викладача і студентів та результатами навчання; збереження наступності освіти, починаючи від школи до закладу вищої освіти; моделювання майбутньої професійної діяльності студентів філологічних спеціальностей; залежність ефективності навчання від методично правильного планування самостійної роботи майбутніх учителів української мови і літератури.

Список використаних джерел:

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої школи: курс лекцій: модульне навчання. Київ: Либідь, 1993. 220 с.
2. Ананьев Б. Г. Избранные психологические труды: в 2-х т. / под ред. А. А. Бодалева, Б. Ф. Ломова, Н. В. Кузьминой. Москва: Педагогика, 1980. Т. 2. 286 с.
3. Бабанский Ю. К. Методы обучения в современной общеобразовательной школе. Москва: Просвещение, 1985. 284 с.
4. Бацевич Ф. С., Кочан І. М. Лінгвістика тексту: підручник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2016. 316 с.
5. Брудный А. А. Психологическая герменевтика. Москва: Лабиринт, 1998. 332 с.
6. Выготский Л. С. Психология развития человека. Москва: Издательство Смысл; Эксмо, 2005. 1136 с.
7. Гальперин П. Я. Психология мышления и учение о поэтапном формировании умственных действий. Исследования мышления в советской психологии / под ред. Е. Шорохова. Москва: Наука, 1966. 472 с.
8. Давыдов В. В. Проблемы развивающего обучения. Опыт теоретического и экспериментального психологического исследования. Москва: Педагогика, 1986. 240 с.

9. Дьюи Дж. Психология и педагогика мышления / пер. с англ. М. Никольской. Москва: Лабиринт, 1999. 190 с.
10. Жинкин Н. И. Речь как проводник информации. Москва: Наука, 1982. 160 с.
11. Малихін О. В. Організація самостійної навчальної діяльності студентів вищих педагогічних закладів: теоретико-методологічний аспект: монографія. Кривий Ріг: Видавничий дім, 2009. 307 с.
12. Овсієнко Л. М. Теоретичні основи навчання лінгвістики тексту студентів філологічних спеціальностей на засадах компетентнісного підходу: монографія. Київ: Інтерсервіс, 2017. 354 с.
13. Пентиліук М. І. Актуальні проблеми сучасної лінгводидактики: збірник статей. Київ: Ленвіт, 2011. 256 с.
14. Практикум з методики навчання мовознавчих дисциплін у вищій школі: навчальний посібник / О. М. Горошкіна, С. О. Караман, З. П. Бакум, О. В. Караман, О. А. Копусь; за ред. О. М. Горошкіної, С. О. Карамана. Київ: «АКМЕ ГРУП», 2015. 250 с.
15. Словник-довідник з української лінгводидактики: навчальний посібник / кол. авторів за ред. М. І. Пентиліук. Київ: Ленвіт, 2015. 320 с.

Transliteration of References:

1. Aleksyuk A. M. *Pedagogika vy'sshoyi shkoly` : kurs lekcij: modul`ne navchannya*. Ky`yiv: Ly`bid`, 1993. 220 s.
2. Anan'ev B. G. *Izbrannye psihologicheskie trudy: v 2-h t.* / pod red. A. A. Bodaleva, B. F. Lomova, N. V. Kuz'minoy. Moskva: Pedagogika, 1980. T. 2. 286 s.
3. Babanskij Ju. K. *Metody obuchenija v sovremennoj obshheobrazovatel'noj shkole*. Moskva: Prosveshhenie, 1985. 284 s.
4. Bacevy`ch F. S., Kochan I. M. *Lingvisty`ka tekstu: pidruchny`k*. L`viv: LNU imeni Ivana Franka, 2016. 316 s.
5. Brudnyj A. A. *Psihologicheskaja germenevtika*. Moskva: Labirint, 1998. 332 s.
6. Vygotskij L. S. *Psihologija razvitija cheloveka*. Moskva: Izdatel'stvo Smysl; Jeksmo, 2005. 1136 s.
7. Gal'perin P. Ja. *Psihologija myshlenija i uchenie o pojetapnom formirovanii umstvennyh dejstvij. Issledovanija myshlenija v sovetskoj psihologii* / pod red. E. Shorohova. Moskva: Nauka, 1966. 472 s.
8. Davydov V. V. *Problemy razvivajushhego obuchenija. Opyt teoreticheskogo i jeksperimental'nogo psihologicheskogo issledovanija*. Moskva: Pedagogika, 1986. 240 s.
9. D'jui Dzh. *Psihologija i pedagogika myshlenija* / per. s angl. M. Nikol'skoj. Moskva: Labirint, 1999. 190 s.
10. Zhinkin N. I. *Rech' kak provodnik informacii*. Moskva: Nauka, 1982. 160 s.

БОГДАНОВА О.В. , Духовність як методологічний «ключ» до розуміння всесвітнього розвитку гармонійної людини	126
ВІННИК Н.Д. , Духовна культура майбутніх освітян: емпіричний аспект	136
СМЕЛЬЯНОВА Т.В. , Ментальний простір як конструкт когнітивного простору особистості	146
КОРНІЄНКО І.В. , Сутність понять «простір», «просторові відношення», «просторові уявлення» та способи їх вербального вираження	157
ЛИСЕНКО Я.С. , Інтернет-дискурс моди: сутність та особливості в сучасному просторі	169
ЯРМОЛОВИЧ О.І. , Формування компетенції діалогу культур у майбутніх філологів	175

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ УМОВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ. 184

ІЛЬЧЕНКО А.М., ПОДЛЄСНА Г.В. , Особливості організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти в процесі вивчення соціально-гуманітарних дисциплін	185
КОНДАУРОВА Г.Ю., МЕЛЬНИК Н.О. , Роль навчальної мотивації у англомовних студентів в Національному медичному університеті імені О.О. Богомольця	195
МАРЄЄВА Т.В. , Методичні аспекти підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до створення позитивного професійного іміджу	202
ПОНОМАРЕНКО Т.О., НІКОЛАЄСКУ І.О. , Управління формуванням готовності майбутніх докторів філософії до розробки освітніх програм для дітей дошкільного віку	216

НОВІТНІ ЗАСОБИ НАВЧАННЯ: ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ТА СТАНДАРТИЗАЦІЇ. 229

ДРОЗДОВИЧ Н.Ю. , Реферати як вид індивідуальної роботи при викладанні англійської мови професійного спрямування	230
ІЛЛЯХОВА М.В. , Використання цифрового освітнього контенту у професійному розвитку науково-педагогічного працівника	239
КОЗАК М.І. , Використання методу Case-study у навчанні комбінаторних, ймовірнісних та статистичних методів і моделей майбутніх вчителів фізики	250
КУРИЛІВ Г.М. , Сучасні підходи до викладання клінічної імунології студентам медичних вищих навчальних закладів	265

LEZHENKO G.O., PASHKOVA O.E., HYRIA O.M., KAMENSHCHUK A.V., LEBEDYNETS O.M., SAMOYLYK K.V., KRAYNYA H.V., Implementation of digitalization in the educational process of senior students at the Department of pediatrics	275
НИКОЛАЄНКО О.О., БАНДУРКА Н.М., БЕЛІК Н.В., ДАЦИШИН П.Т., ШАПОВАЛ О.М., Новітні засоби навчання: проблеми впровадження та стандартизації	285
ОВСІЄНКО Л.М., Лінгводидактичні засади навчання лінгвістики тексту майбутніх учителів української мови і літератури на компетентнісній основі.	294
САВЕЛЬЄВ В.Г., РЯБОКОНЬ Ю.Ю., ФУРИК О.О., ОНИЩЕНКО Т.Є., УШЕНИНА Н.С., ЗАДИРАКА Д.А., ГЛАКТИОНОВ А.Г., Про деякі сучасні педагогічні методи при підготовці студентів-медиків	307
САВЧУК Т.Л., Вплив інформаційних технологій на результативність засвоєння іноземної мови студентами	316
САХНЕВИЧ І.А., Застосування сайто- і блого-дидактики у вивченні англійської мови професійного спрямування у ВЗТО (на прикладі спеціальності «геологія»)	326
ТИТАРЕНКО Н.Є., СТРИЛЕЦЬ О.В., Елементи STEM-освіти у викладанні математики.	337
ТИЩЕНКО Н.А., Некоторые аспекты обучения английскому языку с использованием современных технологий	349
ХОЛМАКОВА Ю.В., КУЗНЄЦОВА А.С., Креативні драматехнології при роботі англійськими літературними творами.	358
YASYNETSKA O.A., Discourse analysis in content-based instruction: an example of learning communicative strategies through a reading assignment	367
ЯЦУХ О.В., МОХНАТКО І.М., ЗОРЯ М.В., ЄВТУШЕНКО Г.О., Застосування новітніх засобів навчання та проблеми їх впровадження під час професійної підготовки магістрів з цивільної безпеки.	382

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОСВІТЬОГО ПРОЦЕСУ 393

АМПЛЄЄВА О.М., Сутність емоційного інтелекту як важливого компонента професійного становлення психолога	394
БЄЛІКОВА В.В., Висвітлення загальної характеристики музичної мови Богдани Фільц	404
ВАСИЛЬЄВА О.А., Підготовка психологів до психокорекційної роботи з учнями	413
ВОЛОШИНА О.В., МАЛОГОЛОВА О.О., Психологічний зміст маніпулятивного впливу в системі керівництва персоналом правоохоронних органів	424